

LAKIALOITE 31/2009 vp

Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain kumoamisesta ja avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnalle

Laki rekisteröidystä parisuhteesta tuli voimaan 1.3.2002. Lain mukaan kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä voi rekisteröidä parisuhteensa ja saada pääsääntöisesti samat oikeudet ja velvollisuudet kuin avioliiton solmivat mies ja nainen.

Rekisteröidyssä parisuhteessa ei kuitenkaan ole kaikkia samoja oikeuksia eikä velvollisuuksia kuin avioliitossa. Rekisteröidyssä parisuhteessa ei ole mahdollisuutta adoptoida lasta yhdessä. Laki ei myöskään toistaiseksi salli perheen sisäistä adoptiota eli sitä, että parisuhteen toinen osapuoli adoptoisi puolisonsa biologisen lapsen niin, että puoliset yhdessä olisivat lapsen holhoojia. Tämän puutteen korjaava muutos tosin sisältyy Vanhasen II hallituksen ohjelmaan.

Rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta nimilain säännöksiä puolison sukunimestä. Parisuhteensa rekisteröivät puoliset eivät voi ottaa yhteistä sukunimeä tai yhdistelmäimeä ilmoittamalla siitä rekisteriviranomaiselle. Automaattinen oikeus yhteiseen nimeen kuuluu vain avioliittoon.

Sosiaali- ja verolainsäädännössä käytetty ja säännelty perhemuoto "avioliitonomainen suhde" ("avoliitto") ei sekään koske parisuhteensa rekisteröineitä pareja. Koska avioliitto on rajattu vain naisen ja miehen väliseksi, pidetään myös avioliitonomaisuudelle ja avoliitolle edellytyksenä pääsääntöisesti sitä, että kyse on naisen ja miehen välisestä suhteesta. Rekisteröimättömän, samaa sukupuolta olevien parisuhde ei siis nykykäytännön mukaan ole avoliitto. Avoliittolaki on kuitenkin määritelty eräitä juridisia piirtei-

tä, jotka eivät näin ollen ollen koske yhdenvertaisesti kaikkia niitä vakiintuneita parisuhteita, joissa ei ole kyse avioliitosta.

Ehkä merkittävin avioliiton ja rekisteröidyn parisuhteen välinen ero on kuitenkin symbolinen. Rekisteröity parisuhde on avioliitosta erillinen oikeudellinen instituutio. Näin ollen samansukupuoliset parit asetetaan laissa eriarvoiseen asemaan erisukupuolisten parien kanssa. Tilanne on verrattavissa siihen, että käytössä olisi erillinen parisuhdelaki esimerkiksi romaneille, suomenruotsalaisille tai tummaihoisille.

Yhdenvertaisuusperiaatteen toteutuminen edellyttää lainsäädännön olevan sukupuolineutraalia kaikkialla, missä sukupuolierityiselle kohTELulle ei ole riittäviä perusteluja. Nykyinen laki voi myös jättää perusteetta eriarvoiseen asemaan sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä, jotka eivät koe yksiselitteisesti olevansa naisia tai miehiä.

Kahden miehen tai kahden naisen on mahdollista avioitua EU-maista nykyään jo Hollannissa, Belgiassa ja Espanjassa. Euroopan ulkopuolella sukupuolineutraali avioliittolaki on käytössä Kanadassa ja Etelä-Afrikassa. Yhdysvaltain osavaltioista samansukupuoliset parit voivat avioitua Massachusettsissa ja Connecticutissa.

Uusimpana Norjassa hyväksyttiin sukupuolineutraali avioliittolaki kesäkuussa 2008. Näin samaa sukupuolta olevat avioparit saivat täyden adoptio-oikeuden ja naisparit mahdollisuuden saada hedelmöityshoitoja. Sukupuolineutraalia avioliittolakia valmistellaan myös Ruotsissa.

Isossa-Britanniassa kaikki avoparit puolisoiden sukupuolesta riippumatta voivat adoptoida lapsen. Islannissa, Saksassa ja Tanskassa rekisteröidyssä parisuhteessa oleva henkilö voi adoptoida samaa sukupuolta olevan puolisonsa lapsen.

Lakialoitteessa ehdotetaan avioliittolakia muutettavaksi sukupuolineutraaliksi siten, että avioliitto on mahdollinen myös samaa sukupuolta olevien henkilöiden välillä. Tämä aiheuttaa muutoksia myös avioliittoasetukseen sekä edellyttää rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain kumoamista. Lakialoitteen ehdotus turvaa lisäksi samansukupuolisten parien ulkomailla solmittujen liittojen tunnustamisen Suomessa.

Vaihtoehtoisesti lainsäädäntöä voitaisiin muuttaa niin, että avioliitto ja siviililiitto eriytetäisiin instituutioina toisistaan. Tällainen malli on käytössä esimerkiksi Belgiassa. Oikeus vihkiä avioliittoon varattaisiin uskontokunnille. Niillä olisi vapaus päättää vihkimisen ehdoista, mukaan lukien se, pitääkö puolisoiden olla eri sukupuolta. Oikeus siviililiittoon taas olisi yhtäläinen pariskunnille puolisoiden sukupuolesta riippumatta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lait:

1.

Laki

rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan rekisteröidystä parisuhteesta 9 päivänä marraskuuta 2001 annettu laki (950/2001) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain nojalla rekisteröityihin parisuhteisiin sovelletaan tämän lain voimaan tultua avioliittolakia (234/1929).

2.

Laki

avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 1 §:n 1 momentti, 108 §:n 1 ja 2 momentti ja 115 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti laissa 411/1987, 108 §:n 1 ja 2 momentti sekä 115 §:n 1 momentti laissa 1226/2001, seuraavasti:

1 §

Kaksi henkilöä, jotka ovat sopineet menevän-
sä avioliittoon keskenään, ovat kihlautuneet.

108 §

Kahden henkilön oikeus solmia avioliitto
Suomen viranomaisen edessä määräytyy Suo-
men lain mukaan.

Jos henkilöt eivät kumpikaan ole Suomen
kansalaisia eikä kummallakaan ole asuinpaik-
kaa Suomessa, heillä on oikeus solmia avioliitto
Suomen viranomaisen edessä vain, jos avioliitto
on sallittu Suomen lain mukaan ja jos kummal-
lakin on oikeus solmia avioliitto sen valtion lain
mukaan, jonka kansalainen hän on tai jossa hä-
nellä on asuinpaikka, tai sen valtion lain mu-
kaan, jota jommassakummassa näistä valtioista

on sovellettava avioliiton esteiden tutkintaan.
Kihlakumppani on velvollinen esittämään hy-
väksyttävän selvityksen oikeudestaan solmia
avioliitto vieraan valtion lain mukaan.

115 §

Avioliitto, johon sen osapuolet ovat menneet
vieraassa valtiossa sen valtion viranomaisen
edessä, on pätevä Suomessa, jos se on pätevä sii-
nä valtiossa, jossa avioliitto solmittiin, tai siinä
valtiossa, jossa jommallakummalla puolisoilla
oli asuinpaikka tai jonka kansalainen hän oli
avioliittoa solmittaessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Helsingissä 2 päivänä huhtikuuta 2009

Oras Tynkkynen /vihr
Tanja Karpela /kesk
Harri Jaskari /kok

Christina Gestrin /r
Paavo Arhinmäki /vas
Tarja Filatov /sd